

Kısa Birinci Dünya Savaşı Tarihi

İlkin Başar Özal

İstanbul, Timaş Yayınları, Şubat 2018, 447 Sayfa, ISBN 978-605-08-267-5

Büşra ÜNSÜR*

İlkin Başar Özal tarafından yazılan, Kısa Birinci Dünya Savaşı Tarihi isimli eser 'Savaşa Giden Uzun Yol' 'Batı Cephesinde Değişen Bir Şey Yok' 'Savaş Her Yerde' 'Kutsal Savaşın Cepheleri' 'Savaşın Yeni Yüzü' 'Savaşı Sona Erdiren Antlaşmalar' bölümlerinden oluşmaktadır. Kitabın sonuna ise Bibliyografya eklenmiştir. Kitabı tamamlayıcı unsur olarak fotoğraflar kullanılmış ve böylece kitabın destekleyici, akıcı olmasını sağlamıştır. Savaşın içeriği itibariyle olayların yoğun bir şekilde yaşanması saydığımız başlıkların akabinde bir de bu başlıklara ek olarak çok sayıda ek başlıkta kullanılmıştır.

Kitapta oldukça fazla dipnotla karşılaşmaktayız. Kitabın Sunuş kısmında dönemle ilgili kısa bir değerlendirme yapılmış, yazar öneriler de bulunmuştur.

Birinci bölümde; yazarın Savaşa Giden Yol diye isimlendirdiği kısımda savaşın başlamasında etkili olan olaylardan başlayarak aslında bu savaşın sanıldığı kadar basit bir gerekçeye sahip olmadığını

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü

eserinde dile getirmiştir. 1756 yılından itibaren yaşanan çatışmalar ve politik gelişmeler sonucunda gelinen noktadaki gerilim, dünya savaşına yol açmış, bu nedenle de bu savaş ' Bütün Savaşları Sona Erdirecek Savaş' olarak adlandırılmıştır.

İkinci bölüm; 'Batı Cephesi'nde Değişen Bir Şey Yok' diye isimlendirilmiş savaşın başlamasındaki nedenlerden, savaştaki insan sayısına, kullanılan silahlardan makinelili tüfek sayısına, insan hacminden, kullanılan hayvan sayısına kadar her türlü şeyden bahsedilmiştir. Birinci elden kaynaklardan faydalanarak derli toplu aktarılması, savaşın başlamasını ve gidişatını aktarmakta anlaşılır kılmıştır. Savaş tarihi meraklılarının seveceği türden bir kitap sunmaktadır yazar. Eserin adı kısa olsa da içerik son derece yeterli ve titiz bir çalışma ürünü ortaya çıkarmıştır. 1.Dünya Savaşı modern tarihin en yıkıcı savaşlarından biri olmuştur. Yaklaşık on milyon asker ölmüş, bu rakam önceki yüzyıl da yapılan tüm savaşlardaki askeri can kayıplarını aşmaktadır. Yazarın savaşı hikaye şeklinde anlatması konunun anlaşılır ve akıcı olmasını sağlamaktadır. Fransa ve Belçika üzerinden geçip İsviçre sınırından Kuzey Denizine kadar uzanan 650 km uzunluğundaki Batı Cephesi, Birinci Dünya Savaşı'nın sonucunu belirleyen bir mücadele alanıdır. Almanya, ittifak devletlerinin lideri olduğu kadar en önemli destekleyicisiydi de. Almanya yenilirse ittifak bloku çökerdi bu da ancak Batı Cephesinde gerçekleşebilirdi.

Üçüncü bölüm; 'Savaş Her Yerde' diye isimlendirilmiş ve bu kısımda Osmanlı'nın ittifak arayışındaki meselelerinden uzun uzun bahsedilmiş ve Osmanlı'nın neden savaşa girdiği anlatılmaya çalışılmıştır. İlkin Başar Özal, Kısa Birinci Dünya Savaşı Tarihi isimli kitapta farklı bir anlatım tekniği deniyor: On beşinci yüzyıldan başlayarak Büyük Savaş'a giden sürecin ayrıntılarını gözler önüne seriyor ve sadece bir kronolojik akış vermenin ötesine geçerek her cepheyi ayrı ayrı ele alıyor. Batı ve Doğu Cephelerinin gölgesinde kalan çatışmaları; Osmanlı'nın kuvvetli bir direniş gösterdiği Çanakkale'yi, hep hüznle hatırladığımız Sarıkamış'ı ve devamında Kafkas İslam Ordusu'nun ilerleyişini, Mısır'da Kanal'a yapılan taarruzu' İngilizlere karşı kazanılan Kutü'l-Amare Zaferini, Fahrettin Paşa'nın efsanevi Medine Müdafaası'nı, Balkanlarda, İtalya'da, Afrika'da, son derece akıcı bir biçimde anlatıyor. Yazarın deyişiyle 'Osmanlı, Büyük Savaş'ı dinsel nitelikli bir mücadele olarak tanımlayan tek devlet görüntüsü olarak nakletmekte ve Osmanlı'nın mücadele ettiği bütün bölgeler, üç kıtaya yayılmış 'kutsal savaşın cepheleri' olarak söylenmiştir. Cephelerdeki durumlardan tek tek bahsedilmiştir. Osmanlı, Rusya, Almanya gibi devletlerin durumlarından yalın bir dille bahsedilmiştir.

Dördüncü bölüm; Osmanlı'nın, Almanya ile olan İttifak'ından bahsedilmiş II.Abdülhamid döneminde Osmanlı Devleti'nin denge siyasetinden bahsedilmiştir. 93 Harbi sonrası gelen büyük savaş tazminatı ve Dûyun'u Umumiye'nin kurulması, devletin zor duruma düşmesi, bunun sonucunda meşakkatli bir döneme girildiği anlatılmaktadır. II.Abdülhamid son dönemlerinden itibaren Osmanlı müttefik arayışına girmiş İttihat ve Terakki'nin liderleri önderliğinde kollarının sıvandığı anlatılmıştır. Bu yaşananlar sonucunda Osmanlı-Alman Gizli İttifak Antlaşması imzalanmış yazarın deyişiyle aslında Osmanlı hakkında çoktan karar verilmiştir. Osmanlı, "Büyük Savaş'ı" dinsel nitelikli bir mücadele

olarak tanımlayan tek devlet görüntüsündedir sözlerini yazar nakletmiştir. Osmanlı'nın mücadele ettiği bütün bölgeler üç kıtaya yayılmış "kutsal savaşın cepheleridir" sözüyle, Osmanlı Devleti'nin savaştığı cephelerden tek tek bahsedilmiş, ayrıntı verilmiştir.

Beşinci bölüm; Savaşın Yeni Yüzü kısmında batılılaşma çalışmalarına başlamış olan Japonya, yaşadığı Meiji Restorasyonu döneminde önemli bir yol katetmiş, öyle ki 1902 yılında İngiltere ile İttifak antlaşması imzalamış Rusya ile giriştiği mücadeleyi de zaferle kapatmıştı. Bunun üzerine yazar yayılcı bir anlayışa sahip olan Japonya'nın gelişebilmesi için yaptığı sömürgele, dünya da kendine sağlam bir yer edinmek gayesiyle savaşa girdiğinden bahsetmiştir. Burada önemli bir çıkar elde edecek iki Avrupa devleti vardı, İngiltere ve Rusya. Japonya ve Rusya arasındaki görüşmelerden bahsedilerek, bir başka deyişle yazar burada aslında Çin'in bu iki ülke arasında adeta paylaşıldığından söz etmektedir. Daha sonra savaşa ABD'nin katılması Japonya, Avrupalı müttefiklerinin gereksinimlerini karşılayan bir güç haline gelmişti. Savaş sayesinde gelişen ekonomisi Japonya'yı Uzakdoğu'nun en önemli gücü hali getirmişti. Almanların bu coğrafyadan yararlanmasını engelleyen Japonya, savaş sonrası antlaşmalar da ise umduğunu bulamadı. Uzakdoğu da ki mücadele aslında savaşın önemli bir yönüne işaret etmektedir. Bunun sonucunda Deniz Savaşları ve sömürge paylaşım mücadelesi olarak başlayan Büyük Savaş, dünya hakimlerini belirleyecek bir süreç olduğundan denizlerde de çatışmalar yaşanması kaçınılmazdı. Bundan sonrasında ek başlıklar da Deniz Savaşlarından bahsedilmektedir. Savaşlar da kullanılan denizaltılara değinilmiş akabin de Hava Savaşlarından bahsedilmektedir.

Sonuç kısmın da; I. Dünya Savaşı, modern tarihin en yıkıcı savaşlarından biri olmuştur. Yaklaşık on milyon asker öldü. Bu rakam, önceki yüzyılda yapılan tüm savaşlardaki askeri can kayıplarını aşmaktadır. Savaşta tahminen 21 milyon kişi yaralandı. Makineli tüfek ve gaz harbi gibi yeni silahların savaşa girmesi, çok sayıda can kaybıyla sonuçlandı. Bir günde en ağır can kaybının görüldüğü tarih olan 1 Temmuz 1916'da, yalnızca Somme'deki İngiliz Ordusu 57.000 kayıp verdi. En çok askeri can kaybı Almanya ve Rusya'nındı: sırasıyla, tahmini 1.773.700 ve 1.700.000 kayıp verildiğine yazarın eserin de bu gibi bilgilere ulaşabiliyoruz. Savaş sonunda can kayıpları, tarihteki en ölümcül salgın olan "İspanyol Gribi" nin baş göstermesiyle hızlı bir şekilde arttı. Milyonlarca insan yerinden yurdundan oldu. Mal ve sanayi kayıpları, özellikle en ağır çarpışmaların yaşandığı Fransa ve Belçika'da durumun yıkıcılığını gözler önüne sermekteydi. İlkın Başar Özal savaşın tüm boyutlarını ele almış, kalıcı bilgiler aktarmıştır. Popüler tarihin örneklerinden olan kitap okunmaya değer.